

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82637,Sosnowski-Leonard.html>
2022-10-02, 09:32

Sosnowski Leonard

SOSNOWSKI Leonard (19 II 1911, Twer – 9 XI 1986, Warszawa), fizyk. Był synem Napoleona, nauczyciela muzyki, i Eleonory Grudzińskiej.

W 1928 ukończył Państwowe Gimnazjum im. Tadeusza Czackiego w Warszawie i rozpoczął studia fizyki na wydziale matematyczno-przyrodniczym UW. W 1932, jeszcze jako student, został zatrudniony jako asystent w Zakładzie Fizyki Doświadczalnej UW S. Pieńkowskiego. Pierwszą dziedziną jego pracy była spektroskopia atomowa, która wówczas była główną specjalnością ośrodka przy ul. Hożej 69. Szybko jednak zaczął się zajmować fizyką jądrową, która w latach 30. zaczęła się rozwijać na świecie, a Pieńkowski rozpoczął działania, aby stworzyć jej silny ośrodek także na ul. Hożej.

Pierwsze prace S. z fizyki jądrowej dotyczyły sztucznej promieniotwórczości. Dzięki stypendium Funduszu Kultury Narodowej wyjechał w 1936 na dwuletni staż do sławnego Cavendish Laboratory w Cambridge. Zajmował się tam fizyką neutronów. Po powrocie zamierzał kontynuować te badania, ale przerwał je wybuch wojny.

Podczas okupacji niemieckiej S. poświęcił się tajnemu nauczaniu w podziemnym UW, a jednocześnie sam uzyskał stopień doktora, zatwierdzony po wojnie w 1945 przez wskrzeszoną uczelnię. Podczas powstania warszawskiego 1944 walczył w oddziale AK „Kiliński”, m.in. przy zdobywaniu budynku PASTy. Po upadku powstania znalazł się w obozie jenieckim. Po wyzwoleniu obozu przez wojska alianckie wyjechał do Anglii. Tam pracował w Admiralty Research Laboratory i zajmował się, wraz z Jerzym Starkiewiczem, zupełnie innymi zagadnieniami, związanymi z wykorzystaniem siarczku ołowiu (PbS), półprzewodnika, który był stosowany w detektorach promieniowania podczerwonego.

Efektom tych badań było odkrycie silnego efektu fotowoltaicznego w złączach wykonanych z PbS. W 1947 S. opublikował („Physical Review” 72) bardzo ważną pracę, w której podał pierwszą interpretację fizyczną tzw. złącza p-n (wówczas jeszcze nazywanego złączem nadmiarowo-niedomiarowym).

W 1947 S. wrócił do Warszawy. Ponieważ wahał się jeszcze, czy prowadzić badania w tej nowej dziedzinie, czy też wrócić do fizyki jądrowej, powierzono mu umożliwiającą wybór Katedrę Elektroniki i Radiologii.

Wkrótce jednak zaczął rozwijać na ul. Hożej fizykę ciała stałego. Rozpoczął wykłady specjalistyczne w celu szybkiego wyszkolenia kadry. W dniu 24 IX 1953 został formalnie powołany Inst. Fizyki PAN. Jego pierwszym dyrektorem został Pieńkowski, który jednak był wówczas już poważnie chory i zmarł 20 XI tego roku. Po jego śmierci dyrektorem został S. i to on faktycznie rozwinął nowy instytut, stojąc na jego czele do 1966.

Kierując dwoma ośrodkami, katedrą uniwersytecką i instytutem PAN, S. stał się twórcą fizyki materii skondensowanej w Polsce. Utworzone przez niego cotygodniowe seminarium fizyki półprzewodników stało się najważniejszym w kraju spotkaniem naukowym fizyków ciała stałego. Zadbął o stworzenie laboratoriów, w których wytwarzano kryształy krzemu i boru oraz laboratoriów do wytwarzania półprzewodnikowych związków intermetalicznych (z grup II, III, V i VI układu okresowego). Jako specjalność ośrodka warszawskiego wybrał badania półprzewodników z bardzo małą przerwą energetyczną (między pasmem walencyjnym i pasmem przewodnictwa). Wraz z Jerzym Kołodziejczakiem i Włodzimierzem Zawadzkim stworzył podstawy teorii transportu w półprzewodnikach z uwzględnieniem ich realnej struktury pasmowej. Miarą wysokiej światowej rangi osiągnięć S. i jego szkoły może być dwukrotne, w 1972 i 1988, powierzenie Warszawie organizacji Międzynarodowej Konferencji Półprzewodników, najbardziej prestiżowego spotkania fizyków prowadzących badania w tej dziedzinie.

S. był doskonałym wykładowcą i słynął z erudycji, którą zadziwiał podczas spotkań i dyskusji naukowych. W 1968 został dziekanem wydziału fizyki UW i wspólnie z J. Pniewskim działał, aby ten wydział wyszedł jak najmniej poszkodowany z trudnego okresu nagonki antyinteligenckiej i antysemitkiej.

S. był członkiem PAN. W 1972–78 był przez dwie kadencje wiceprezesem, a w kadencji 1978–81 prezesem Międzynarodowej Unii Fizyki Czystej i Stosowanej (IUPAP). Spośród wielu wyróżnień należy wymienić przyznany mu w 1972 Medal im. Mariana Smoluchowskiego – najwyższe wyróżnienie Polskiego Tow. Fizycznego.

Śródka.

Chyba to już wiem – rozmowa z prof. Leonardem Sosnowskim, „Postępy Fizyki” 1986, t. 37; M. Grynberg, *Leonard Sosnowski: twórca warszawskiej szkoły fizyki półprzewodników*, „Postępy Fizyki” 2002, t. 53, z. 6; „Postępy Fizyki” 1987, t. 38 (J. Langer, J. Baranowski).

Andrzej Kajetan Wróblewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)